

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

מתני' דבדר שזרעו כלה. בקרקע וגדל כגון חטה וכיוצא בה דהיינו גידולין גמורין: אבל דבדר שאין זרעו כלה. כגון השומים והצנלים שאינו כלה בקרקע אלא שרצה וגדל בגופו: אפילו גידולי גידולין אסורין. דכגופיהו דמו: מעשה ידך עלי. ונתנו לה פירות

שזכר מעשה ידיה הואיל ואמר עלי אסור בחילופיהן וכו' אבל כי אמר שאני טועם משמע מן גופן איני טועם הלכך מותר בחילופיהן ובגידוליהן אסור עד הפסח. דאמר הכי קונם עלי מה שאת עושה שאני אוכל ממעשה ידך עד הפסח או שאמר קונם שאת עושה שאני מתכסה מכל מלאכתך עד הפסח: מותר לאחר הפסח. שהרי לא נדר מכל מה שתעשה אלא עד הפסח (ג) אפי' אחר הפסח אסור. לאכול ולהתכסות מכל עושה לעולם שהרי לא קבע בו זמן: היה עומד בצלד ואמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אס תלכי לבית אבך מעכשיו עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח: הלכה

הלכה

(א) לעיל מ"ג. נ"ג: לקמן נ"ג.
(ב) לעיל ט"ו. א' אסור לאכול מ"ז.

הגהות הב"ח

(א) במשנה שאינו אוכל נ"ל וכן בגל העומר (ב) רש"י ד"ה מותר וכו' עד הפסח הק"ד ואפי' מ"ה אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח אפילו אחר הפסח וכו' מכל מה שעושה:

פירוש הרא"ש

מתני' קונם פירות האלו עלי בו אסור בחילופיהן ובגידוליהן. אסור החליפין לכתלה אסור המחליף בדמיון מדרבנן אסור דמי כל אסוריו הגאה וגדולי קונם אסורים בגדולי הקדש והוא הדין אפי' לא אמר אלו דכיון דאמר קונם ולא הוסיף אכילה אסר עמנו מחליפין וגדולין והוא דקאמר אלו משום דבעי לנמיירי ובגידולין דאי אסר עמנו בכל הפירות מצי נפקא מיניה בגידולין של אלו כללו הכי אסר עמנו בכל הפירות שעושה אז לאו דאמרי בגדולין קודם שהגיעו לכלל פירות: שאני אוכל שאני טועם בו. דלא אסר עליו אלא אכילה וטעמה מהס: אבל בדבר שאין זרעו כלה. כגון צנלים וכיוצא בהם אפילו גדולי גדולין הוו כמו גוף האסור כיון שאין הזרע כלה: קונם מעשה ידך עלי. אסר כל מה שאת עושה ומנייה לו לאכול ואם נהנית אינן בגידולין אסורין: שאת עושה איני אוכל עד הפסח בו מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח. שלא אסר עליו עמנו מעשה ידיה כי אם עד הפסח ולא אמרתי עד הפסח כל קאי כי אם על שאת עושה אכל אסור אכילה ויכסוי הוא לעולם: שאת נהנית לי עד הפסח אס תלכי לבית אבך עד החג. היה עומד אחר החג ואסר עליה הנאתו עד הפסח וכו' לבית אבך עד החג:

אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח (ג) השאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אבך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח לאחר

כגידוליהן דמו לאו דוקא בצומר אלו דככל איסורי הנאה נמי איסורי חילופיהן וכיון (להאי או דלמא) דלאו דוקא כי נימא נמי דמשום כוונת הנודר הוא משמע דלאו דוקא דהוא הדין באוסר ככלל דהא רמי בר חמא לא אסתפק באלו אי דוקא אי לאו דוקא אי לי לומר דלעולם אלו דוקא ואפילו נימא דטעמא משום בחילופיהן כגידוליהן דמו משום דהוא טעמא לא סגי אלא לאסרן על המחליף עמנו אכל לאסרן לאחר לא ומתני' פסיק ומני אסור בחילופיהן ובגידוליהן אפילו החליפין אחר והאי איסורא על כרחיך משום אלו הוא דהאי חלופי איסורי הנאה כשהחליפין אחר לא אסרי ורמי בר חמא לעיל הכי קאמר פשיטא לי דכשהחליפין אחר משום אלו מתסר הלכך דוקא נודר אסור אכל מודר לא מיהו הא מיבעיא לי החליפין הוא אי מתסרי חליפין דוקא משום אלו דנימא דדוקא גבי נודר אכל מודר לא כי היכי דאמר כשהחליפין אחר או דלמא נהי דכשהחליפין אחר אסרי דוקא משום אלו כשהחליפין הוא לא כרחיך אלו דטעמא משום בחילופיהן כגידוליהן דמו לא שנה נודר ולי"ש מודר ודקתני תנא אלו משום החליפין אחר נקט ליה דכלאו אלו לא מתסר בחילופיהן. כן נראה לי וכבר כתבתי מזה למעלה [נ"ג]: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. דנהי דשאני אוכל שאני טועם מפיח איסורא אפי' הכי לא מיתסר בחילופיהן ובגידוליהן דהא כי אכל חליפין דוקא משום אלו טעים הנהו פירות דאסר עליה: דבדר שזרעו כלה אסר דבר שאני גידולי גידולין אסורין. אכילה ומתני' קאי. וה"ק מאי דאמרתי ברישא אסור בחילופיהן ובגידוליהן מתסר אכל בגידולין גדולין שרי הני מיילי דבדר שזרעו כלה דבכי האי גוונא נהי דבגידולין ראשונים מיתסר דאע"ג דליכא מידי ממיא דאסר בגידולין דהא זרעו כלה אפי' הכי לא גריעי גידולין מחליפין דחליפין נמי אע"ג דלית בהו מידי ממיא דאסר עליה אפי' הכי אסרי מיהו בגידולי גידולין שרי דכיון דגידולין דבדר שזרעו כלה כחליפין דמו כי היכי דחליפין חליפין מותרין כדמוכה לעיל בהשומפין [מ"ז]. גבי מוכרין וקדש בדמיהן מקודשת ה"ג גידולי גידולין שרי ומש"ה קתני ובגידוליהן דמשמע אכל גידולי גידולין לא משום דנימירי דבדר שזרעו כלה. וכן נמי סיפא דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דוקא דבדר שזרעו כלה אכל בגידולין גידולין הללו מעורב בהן מן האיסור הראשון ונדרים הוה להו דבר שיש לו מתירין כדאמרתי בגמרא [נ"ט]. וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל [פ"ה ג']. האומר לאשמו קונם מעשה ידך עלי וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן. אשמועינן רבותא דמייחד פירותיו של פלוני כי הכא דאמר מעשה ידי אשתו כאומר אלו דמי ומתסר בחילופיהן ובגידוליהן. ולא תקשי לך מעשה ידיה דבר שאין בו ממש הוא דאיכא לאוקמה בצומר קונם ידך למעשיהם אי נמי מעשה ידי אשתו למעשה דבר שיש בו ממש הוא. מיהו כתב הרב רבי יונה ז"ל דלא מתסר אלא כנגד מעשה ידיה שאם אשתו טחנה ואפתה ומכרה לחם להיות מעות שכנגד טחנה ואפיה שלה ודכנגד חטים שלו: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. בהך סיפא נמי אשמועינן רבותא טפי ממתניתין קמייחא דאע"ג דאמר אלו כיון דאסיק דבוריה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דהא מעשה ידי אשתו כאלו דמי וכדכתבינא ואפילו הכי קתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן ליכא טעמא דאיסורא הלכך כי אסיק דבוריה שאני אוכל שאני טועם למעשה שרי אתא. והיינו רבותא דהא שאני אוכל דהך מתני' טפי משאני אוכל דמתני' קמייחא דשאני אוכל דרישא לא קאי אאלו וראוי לדרבן בפרק הנודר מן הכבוש (לעיל דף נ"ג): בעי למפשט דבעין דשאני אוכל דוקא מדקתני מותר בחילופיהן ובגידוליהן דמשמע הא ביזא"ל מותר אסור ואם איתא דשאני אוכל דרישא קאי אאלו היכי פשטינן מינה שאני הכא דאמר אלו אלא ודאי כדאמרן: שאת עושה איני אוכל עד הפסח וכו' מותר לאכול ולהתכסות לאחר הפסח. דלא מספקינן דלמא עד הפסח קאי על שאת עושה ואיני אוכל לעולם קאמר דאי הכי הוה ליה למימר שאת עושה עד הפסח איני אוכל דקתני סיפא ומדלא קאמר הכי משמע דעד הפסח אכילה קאי (נ"ט): שאת נהנית לי עד הפסח וכו' הך מתני' פרישנא לה לעיל בפרק ואלו מותרין (דף ט"ו). לרב יהודה כדאית ליה ולרב נחמן כדאית ליה: גמ'

כד א מיי פ"ה מה' מדרס ה"ג י' ט"ע"ט י"ד סימן ר"ט פ"ק א: בה ב מיי שם ה"ג י' ט"ע"ט שם פ"ק ב: בו ג מיי שם ה"ג טו ט"ע"ט שם פ"ק ג: בו ד (מיי פ"י מה' מדרס ה"ג י' ט"ע"ט י"ד סימן ר"ט פ"ק א: בה ה מיי שם ה"ג י' ט"ע"ט שם פ"ק ב: כ:

מוסף רש"י

קונם הן לפי. או קונם הן על פי. אסור בחילופיהן. אס מחליפין פירות אחרות ודבר שלא בא לעולם ובגידוליהן. שטען והגדילו (ע"ל מ"ז). שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אבך עד החג. כגון דקאי בצלד ואמר קונם מהא הנאתי ע"פ מחלל ושקפה עד הפסח אם תלכי לבית אבך מאלף עד החג עד פסח (ע"ל ט"ו).

תוספות

קונם פירות האלו עלי. ולא נדרתי פירות אלו: אסור בחילופיהן ובגידוליהן. דכיון דאסרי קונם קתם ולא הוסיף אכילה אסר עמנו בין בחילופיהן בין בגידוליהן: שאני אוכל שאני טועם. לא אסר עמנו אלא בגוף הפירות: בדבר שזרעו כלה. אגודלין הוו כגוף אסר: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולין נמי אסורין. כגון צנלים שזרעו כלה אלא שחליפין אחר ומתני' קאי. וה"ק מאי דאמרתי ברישא אסור בחילופיהן ובגידוליהן מתסר אכל בגידולין גדולין שרי הני מיילי דבדר שזרעו כלה דבכי האי גוונא נהי דבגידולין ראשונים מיתסר דאע"ג דליכא מידי ממיא דאסר בגידולין דהא זרעו כלה אפי' הכי לא גריעי גידולין מחליפין דחליפין נמי אע"ג דלית בהו מידי ממיא דאסר עליה אפי' הכי אסרי מיהו בגידולי גידולין שרי דכיון דגידולין דבדר שזרעו כלה כחליפין דמו כי היכי דחליפין חליפין מותרין כדמוכה לעיל בהשומפין [מ"ז]. גבי מוכרין וקדש בדמיהן מקודשת ה"ג גידולי גידולין שרי ומש"ה קתני ובגידוליהן דמשמע אכל גידולי גידולין לא משום דנימירי דבדר שזרעו כלה. וכן נמי סיפא דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דוקא דבדר שזרעו כלה אכל בגידולין גידולין הללו מעורב בהן מן האיסור הראשון ונדרים הוה להו דבר שיש לו מתירין כדאמרתי בגמרא [נ"ט]. וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל [פ"ה ג']. האומר לאשמו קונם מעשה ידך עלי וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן. אשמועינן רבותא דמייחד פירותיו של פלוני כי הכא דאמר מעשה ידי אשתו כאומר אלו דמי ומתסר בחילופיהן ובגידוליהן. ולא תקשי לך מעשה ידיה דבר שאין בו ממש הוא דאיכא לאוקמה בצומר קונם ידך למעשיהם אי נמי מעשה ידי אשתו למעשה דבר שיש בו ממש הוא. מיהו כתב הרב רבי יונה ז"ל דלא מתסר אלא כנגד מעשה ידיה שאם אשתו טחנה ואפתה ומכרה לחם להיות מעות שכנגד טחנה ואפיה שלה ודכנגד חטים שלו: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. בהך סיפא נמי אשמועינן רבותא טפי ממתניתין קמייחא דאע"ג דאמר אלו כיון דאסיק דבוריה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דהא מעשה ידי אשתו כאלו דמי וכדכתבינא ואפילו הכי קתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן ליכא טעמא דאיסורא הלכך כי אסיק דבוריה שאני אוכל שאני טועם למעשה שרי אתא. והיינו רבותא דהא שאני אוכל דהך מתני' טפי משאני אוכל דמתני' קמייחא דשאני אוכל דרישא לא קאי אאלו וראוי לדרבן בפרק הנודר מן הכבוש (לעיל דף נ"ג): בעי למפשט דבעין דשאני אוכל דוקא מדקתני מותר בחילופיהן ובגידוליהן דמשמע הא ביזא"ל מותר אסור ואם איתא דשאני אוכל דרישא קאי אאלו היכי פשטינן מינה שאני הכא דאמר אלו אלא ודאי כדאמרן: שאת עושה איני אוכל עד הפסח וכו' מותר לאכול ולהתכסות לאחר הפסח. דלא מספקינן דלמא עד הפסח קאי על שאת עושה ואיני אוכל לעולם קאמר דאי הכי הוה ליה למימר שאת עושה עד הפסח איני אוכל דקתני סיפא ומדלא קאמר הכי משמע דעד הפסח אכילה קאי (נ"ט): שאת נהנית לי עד הפסח וכו' הך מתני' פרישנא לה לעיל בפרק ואלו מותרין (דף ט"ו). לרב יהודה כדאית ליה ולרב נחמן כדאית ליה: גמ'

הכי: שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אבך עד החג. עומד בחודש אחד לפני הפסח ואמר קונם שלא תהא נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אבך מעכשיו ועד החג עד הפסח לומר אם הלכה לבית אביה: